

Rudenī lauksaimniecības nevalstisko organizāciju pārstāvji, tāpat lopkopības speciālisti un arī paši zemnieki izteica drūmu prognozi, ka šī ziema lopbarības nodrošinājuma ziņā būs sliktākā daudzgu pēdējo gadu laikā. Par to, ka zāle neaug un zaļās masas nepietiek, saimnieki *Auseklis* sūdzējās jau kopš vasaras sākuma. Augustā ganībās visi augi bija noēsti līdz ar zemi, tādēļ zemnieki bija spiesti daudz agrāk sākt piebarot lopus no ziemai sagādātajiem krājumiem. Sevišķi trūcīgas pagājušajā vasarā bija dabīgās pļavas. Turklāt siens bija sliktāks nekā parasti – ar pārāk lielu sausnas saturu. Neražai, kā zināms, ir tikai viens izskaidrojums – pavasaris un vasara bija pārāk sausi. Tas kaitēja izaudzēt un nodrošināt barību arī citu Eiropas Savienības valstu ganāmpulkiem. Līdz ar to lopbarības cenas tirgū kopš rudens ir ļoti augstas. Tās aug ne tikai zāles lopbarībai, bet arī spēkbarībai. Vai drūmākās prognozes piepildījušās? Ieskatam – kā zemnieki un viņu ganāmpulki pārdzīvo šo ziemu un kādu pieredzi gūst.

Tūjismuižā pirmoreiz ieskābēti gremzdi

Liepupes pagastā z.s. *Tūjismuiža* vienmēr bijuši augsti izslaukumi. Aprēķināts, ka arī pērn vidēji no govīs iegūts 10,5 t piena. Uzņēmīgā saimniece Kristīne Mauliņa uzskata – tas ir kvalitatīvas sabalansētās lopbarības nopelns. Šai ziemai ar pilnvērtīgu un kvalitatīvu barību zemnieci bija jānodrošina 90 slaucamo govju, bet kopā ar jaunoļiem un grūsnajām telēm ganāmpulkā ir aptuveni 200 lopu.

Kristīne, kā parasti, ir optimistiska un teic, ka bez barības lopi nav. Tik sliktā vasara kā pērnā viņas lauksaimniece 15 gadu praksē gan nav bijusi. Pat lietainā laikā nodrošinājums ar lopbarību bijis labāks. Šoziem saimniecībai pietrūkst sulīgās barības. Vienmēr skābbarība bija sagatavota četrās lielās bedrēs, bet pērn tā ielikta tikai vienā lielā un divās mazās. – *Pirmajos gados pietrūka prasmi, kā nodrošināt lopus ar ļoti labu barību. Toreiz mums vēl nebija tik daudz sēto platību. Tagad ir aptuveni 100 hektāru. Pāris gados iemācījāmies, kā zaļā masa pareizi jāskābē, lai ziemā labi glabājas un neaiziet postā. Šogad laba raža bija tikai divus un trīs gadus audzētiem zālājiem. Izkalta tie, ko sējām pavasarī, tāpat vecākie, – viņa stāsta. Sapratuši, ka nebūs labi, centušies nodrošināt lopus vismaz ar sienu. Plāvuši un tīnuši rituļos visu, kas izaudzis, pat nezāles. Zālājus *Tūjismuižā* applāvuši pat četras reizes, lai gan ieguvums no atāliem bijis niecīgs. Divas reizes nopļautas arī pļavas un pat papuves, jo izņēmuma kārtā Lauku atbalsta dienests to pērn atļāva darīt. Tā kā *Tūjismuižā* sēj un audzē arī graudus, pakaišiem un barošanai sarullē un izmanto arī salmus. Tāpēc rituļu saimniecībai šoziem ir pat vairāk nekā citus gadus. Tomēr, apstākļu spiesta, Kristīne pērn izmēģināja arī ko jaunu. – *Sākām barot lopus kartupeļu gremzdus, – viņa stāsta. – Mums bija barbers ar kaimiņu saimniecību «Kēniņkalni». Ar savu piekabi vedām uz Ungurpili viņu audzētos ciets kartupeļus, tur lēti pirkām sev gremzdu un tos ieskābējām ziemai. Tās bija mazliet sarežģītāk nekā ar zāli. Bedre**

arī bija jāveido ar augstāku malu. Gremzdu barība ir derīga trīs līdz piecus mēnešus. To sajaucam un barojam reizē ar skābbarību. Govīs ēd labi, – Kristīne stāsta.

Viņa jau ilgi sadarbojas ar veterināro dakteri Andri Zālīti no SIA *Vidzemes Veterinārais serviss*. Šai ziemai viņš speciālu barības devu izveidojis arī jaunlopiem, kam skābbarības nepietiek. Teļi tagad ēd ar spēkbarību samaisītus dalītāji sasmalcinātus salmus un sienu. Ar skābbarību fermas strādnieki rīkojas taupīgi. Turklāt pirmo reizi tā ir ārkārtīgi sausa. Pēc A. Zālīša ieteikuma pirms barošanas tai pat pielej nedaudz ūdens. Saimniece ir gandarīta, ka izslaukums nekrītas, turklāt pienā ir augsts tauku un olbaltuma saturs. Tas liecina, ka lopu uzturā netrūkst vērtīgāko barības vielu. Tomēr viņa atklāj, ka šoziem govīs sevišķi stingri brāķētas. Visas slimās, vecās, kurām kritusies ražība, aizvestas SIA *Ceplīši A.S.* Ar šo Lēdurgas uzņēmumu, īpaši ar lopu iepircēju Guntu Zālīti, izveidojusies ļoti laba sadarbība. Kristīne diezgan pārliecinoši saka: – *Es ceru, ka barības mūsu lopus līdz pavasarim pietiks. Vaicāta, ko, ņemot vērā šīs ziemas pieredzi, nākamgad viņa darīs citādāk, zemniece atbild, ka centīsies paplašināt daudzgadīgos zālājus.*

Uzņēmuma *Aloja-Starkelsen* agronome Aiga Kraukle apliecina, ka pagājušās sezonas beigās pieprasījums pēc gremzdiem pirmo reizi bija tik liels, ka visiem to nepietika. Viņai zināms, ka daži rūpnieciski izmantoto kartupeļu pārpalikumu uzreiz izbaroja lopus, citi, tāpat kā Kristīne, saglabāja ziemai. Gremzdos ir ogļhidrāti, šķiedrvielas, proteīns un citas labas lietas. Agronome nosmej, ka viss jaunais ir ļoti aizmirsts vecais. Senāk lopu barošana ar gremzdiem bija ierasta lieta. Viņa cer, ka saimnieki tos pieprasīs arī šovasar.

Izmantoja kukurūzu, ganīja rapsi, rullēja griķus

Gandrīz tikpat aizmirsta ir kukurūza, ko nesen atsāka audzēt biogāzei, kā arī ļoti lielo ganāmpulku uzturēšanai. Tomēr

Ganāmpulkiem šoziem pietrūkst lopbarības

Kristīne Mauliņa rāda siena un salmu rituļus, kas šai ziemai sagādāti vairāk nekā citos gados, taču sulīgās barības ganāmpulkam pietrūkst

jau vairākus gadus šo siltumu mīlošo kultūru audzē un par ļoti veiksmīgu uzskata arī z.s. *Robežnieki* īpašnieki Ieva un Sandris Eizenbergi Salacgrīvas pagastā. Viņiem ir tikpat daudz liellopu kā *Tūjismuižā*. – *Reiz smagi “iekritu” ar lopbarību. Nācās to pirt par dārgu naudu, un daudz netrūka, ka būtu bankrotējis, – atceras Sandris. – Toreiz nospriedu, ka jāšēj kukurūza, un kopš tā laika lopbarības nav pietrūcis, turklāt vienmēr nodrošināsim ar rezervi gadam. Ja nebūtu kukurūzas, arī šogad mums barības trūktu, jo zālāji vasarā bija slikti. Tagad izēdinām bedrēs ielikto rezervi. Kukurūza ir samērā lēta lopbarība. Tikai reizi vasarā sējumu nomigloju, nav trīs reizes jāpļauj, tai ir liela masa un, izbarojot nav vajadzīgs daudz miltu.*

Vēl nesen šo kultūru audzēja arī daži saimnieki Korģenes un Lēdurgas pusē, bet tagad vairs ne. Tomēr daudzi pievērsuši uzmanību Eizenbergu pieredzei, tāpēc šoziem bieži zvana un vēlas no viņiem pirt lopbarību. Cilvēki gatavi iegādāties visa veida rupjo lopbarību, t.sk. salmus, tomēr svētcieņietis viņiem atsaka, jo ir piesardzīgs. Reiz piedzīvojis grūtos laikus, viņš neizlaiž barību no rokām, pat ja par to sola augstu cenu. Viņaprāt, tomēr ir vērts nopirkt speciālās kukurūzai domātās sējas un pļaujmašīnas, jo ievākums garantē nodrošinājumu. Protams, Eizenbergi seko skābbarības kvalitātei, papildina to ar miltiem, soju, rapšu raušiem, minerālvielām u.c.

To, ka būs problēmas ar barību nodrošināt aptuveni pusotru tūkstoti aitu, jau vasaras sākumā sapratīs kaijcieņietis, SIA *Mikaitas* saimnieks Jānis Miķelsons. Viņš spriedis, ka atāls nespēs atsvērt pirmo plāvumu, kas bijis sliktis, tāpēc rīkojies tālredzīgi. Pirmo reizi kā starpkultūra *Mikaitas* vasarā vairākos hektāros iesēts rapsis. Pērkot sēklu, ar nolūku lūguši izmeklēt tādu šķirni, kam augi ir ar kuplākām un leknākām lapām. Rudenī rapsis bija jau ļoti labi saņēmis, un saimnieki tajā ļāva aitam ganīties. Sproggalvēm sulīgās rapša lapas garšoja. Protams, ganībās arvien aitam bija pieejams arī skābsiens, tomēr to

ganāmpulks patērēja mazāk. Pēc saimnieku aplēsēm viņiem izdevies ietaupīt aptuveni pusotram mēnesim ziemai sagādāto barību. Par sienu gan Jānis izsakās skeptiski. Viņaprāt, to Latvijā reti kurš iegūst kvalitatīvu, jo nokavē optimālos pļaušanas termiņus. – *Man pašam arī nav tik labas tehnikas, lai ātri savāktu tādu sauso barību, kas nodrošinātu dzīvnieku labu pieaugumu, – viņš domīgi saka. Citugad aitam audzēti arī cigoriņu laksti, lopbarības pupas un citas kultūras.*

Skultes pagastā z.s. *Paparžkalni* ir mazāka saimniecība – ar pusotru simtu aitu māšu un vairāk nekā 70 zīdītājlopiem. Jau vasaras beigās aitam bija jāizbaro ziemai sagatavotie krājumi, tāpēc saimniece Ilona Lece baiļojās, ka pietrūks gan siena, gan skābsiena. No pašu platībām lopus nodrošināt nebūtu izdevies, taču rudens pusē kaimiņi Lečiem ļāva applaut savas pļavas. – *Mums lielākoties barība pavasarī palika pāri un bieži varējām to pārdot, bet šoziem dzīvojam pieticīgi. Pirmo reizi jāskaita, cik skābsiena un siena rituļu izlietots, lai pēkšņi nepietrūktu. Rudenī dažas reizes no Dāboliņiem Lādezerā iepirkām kādu kravu bedrēs liktās skābbarības. Sienu ļoti ātri varēja sagatavot, tas nebija biezs un strauji izžuva. Skābsiena rituļus ieguvām uz pusi mazāk nekā parasti, – stāsta Ilona. Siens ir smaržīgs, nesabirzts, arī skābsiens nav sliktis, tikai sausāks nekā parasti. Gaļas lopus papildus placina graudus, aitam pērk rapša spraukus vai raušus, tāpat melasi u.c. Sāk dzimt jēriņi, tāpēc barība turpmāk tērēties vairāk. Tā kā Leči audzē arī graudus, viņi īpaši neizjūt lopbarības sadārdzināšanos. Arī Dāboliņi skābbarību skultiešiem pārdevuši par pieņemamu cenu.*

Atkal par pāris saimniecībām mazāk

Auseklis jau rakstījis, ka z.s. *Ausmas* īpašnieki Dāboliņi savu ganāmpulku likvidēja pagājušās piena krīzes laikā. Tagad kuplā ģimene pamatā audzē graudus, taču viņiem ir iekopti daudzgadīgie zālāji, pietiek tehnikas un ir arī

Materiāls tapis sadarbībā ar Valsts reģionālās attīstības aģentūru

Valsts reģionālās attīstības aģentūra

pieredze, tāpēc papildus sagatavo skābbarību pārdošanai. No pirmā plāvuma pērn iznācis ieguldīt četras bedres, bet pēc kaimiņu lūguma atdevuši viņiem pļaut atālus. Ievas un Alda vecākais dēls Jānis stāsta, ka nav īpaši reklamējuši lopbarības pārdošanu, taču zemnieku vidū viņiem ir daudz pazīņu – pircēji piesakās paši. Viena bedre ir iztukšota, bet aizrunāta ir visa barība. Tomēr, ja tā paliks pāri, pavasarī bedres viņi vaļā nevērs. Ja skābbarību neizpirks, tā ātri sabojāsies un tad lielais darbs būs *vējā*. Protams, šoziem viņi vairāk nopelnītu ar rituļiem, jo tos varētu pārdot ārzemniekiem, tomēr Jānis spriež, ka nav jāpārspīlē un jāiedzīvojas uz citu rēķina. Internētā viņš lasījis, ka Pierīgā kāds rituļi piedāvājis pat par 40 eiro, un izsaucas: – *Kur vēl trakāk! Tā ir kosmiska cena. Tomēr viņš uzsver, ka kvalitatīvu skābbarību var iegūt tikai no sētajiem zālājiem.*

Veterinārā ārstē no Alojās Inga Mauriņa-Kaļva arī spriež, ka rupjās lopbarības kvalitāte šoziem ir sliktāka, jo zālāji nenobrieda pilnvērtīgi. Viņasprāt, klienti, ganāmpulku īpašnieki rēķinās ar to, ka lopbarības ir mazāk un strikti plāno tās izlietojumu, tāpēc baro pieticīgāk, lai pietiek līdz jaunajai ganību sezonai. Saimnieki arī sadarbojas un palīdz cits citam. Viņa cer, ka izdzīvos visas saimniecības un situācija pavasara pusē nebūs katastrofāla.

Tomēr piena iepircējs, SIA *Zeltaleja* īpašnieks Ivars Babris sūrojas, ka divas piensaimniecības Alojās novadā ir likvidētas. Tas noticis gan lopbarības trūkuma, gan arī citu iemeslu dēļ. Govīs pārdotas poļiem, kūtiņš stāv tukšas. – *Ar barību šoziem slikti, sevišķi grūti ir mazajām saimniecībām, – Ivars saka. Viņš domā, ka situāciju drūmāku padara arī ārzemnieki. Pagājušajā vasarā par sienu un skābsienu interesējušies arī zviedri. – Dzirdēju, ka zviedri tomēr izpirka lopbarību Igaunijā. Pie mums barību meklē poļi. Tas izraisa cenu lēcieni. Ja zemnieki paši barību lopus negatavo un visu pērk, sanāk, ka izdevumi viņiem ir lielāki par peļņu. Tāpēc viņi spriež, ka nav vērts mocīties, un likvidē saimniecības, – viņš bēdīgi secina. Visiem vēl atmiņā grūtie piena krīžu gadi, kad bankrotēja ne viena vien piensaimniecība. Gaļas ražošanā tomēr rodas jaunas saimniecības, bet piena nozarē par tādām nav dzirdēts. Tā ir visgrūtākā joma, jo prasa lielākus ieguldījumus, vairāk rūpīga darba un cilvēku pastāvīgu klātbūtni.*

Nav brīnums, ka piena pārstrādes uzņēmumiem, to skaitā arī *Limbažu sieram* atkal pietrūkst galvenās izejvielas – piena. Tādos apstākļos starp iepircējiem un pārstrādātājiem vienmēr saasinās konkurence. Jādomā, ka tā šoreiz nāks zemniekiem par labu.

Gunitas OZOLIŅAS
teksts un foto